

SUMMARY

Zh. Koloskova. Church singing as a subject in the system of church education in Elisavetgrad region (XIX – XX).

The author of the article discovers the development of church singing on the territory which was includes to the Russian empire, specifically some church institutions in Elisavetgrad during the analysis of educational programmes, periodical and the files from State archives of Kirovograd region.

Key words: church singing, the program of church signing, parish schools.

УДК 371.2:355.332

Ю. Г. Корнійчук

Житомирський державний університет
імені Івана Франка

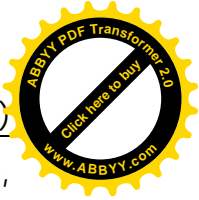
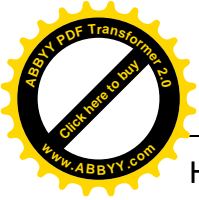
ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІ СТРОКОВОЇ СЛУЖБИ ЯК ОБ'ЄКТ ВИХОВНОГО ВПЛИВУ У ВІЙСЬКОВОМУ ПІДРОЗДІЛІ

У статті розглянуто головні характеристики військовослужбовців як об'єкта виховного впливу у військовому підрозділі. Здійснено аналіз головних проблем, які виникають в офіцера-вихователя у процесі організації виховної діяльності з військовослужбовцями строкової служби. Виявлено провідні напрями виховної діяльності у військовому колективі.

***Ключові слова:** військовослужбовці, виховний вплив, виховна діяльність, строкова служба, військовий колектив.*

Постановка проблеми. Збройні Сили України перебувають у стані реформування та необхідності кризового втручання з боку соціальних інститутів нашої держави. Будівництво сучасних Збройних Сил України відбувається у досить складних умовах – соціально-економічних, соціально-політичних, інформаційно-технологічних, соціокультурних. За останні десятиліття суттєво змінився соціальний портрет військовослужбовця строкової служби; відбулося зниження освітнього рівня призовників, різко спадає рівень їх фізичної і морально-психологічної підготовленості до служби в армії. Стійку тенденцію до зростання мають пацифістські й антиармійські настрої у молодіжному середовищі, тому дедалі більше призовників приходять служити з негативними установками на несення військової служби. У зв'язку зі зміною життєвих пріоритетів молоді людини знижується рівень колективізму, громадської активності. Крім того, на військовослужбовців строкової служби впливає загальне зростання рівня криміногенності в державі, проблеми алкоголізму, наркоманії, безробіття, відсутності чіткого розуміння смислу життя і соціально-професійних перспектив.

Аналіз актуальних досліджень. Проблема організації виховної діяльності у військовому колективі стала предметом розгляду в багатьох науково-педагогічних працях, у яких досліджуються: виховна діяльність як різновид професійної діяльності (О. О. Абдулліна, А. М. Алексюк, С. С. Вітвицька, М. Т. Громкова, О. А. Дубасенюк, М. М. Єрмоленко і В. О. Міжеріков,

Н. В. Кузьміна, Б. М. Наумов, А. С. Роботова, В. А. Семиченко, Л. Д. Столяренко, В. Б. Успенський і О. П. Чернявська, В. В. Ягупов та ін.); військово-педагогічна діяльність (О. В. Барабанщиков, М. Й. Варій, В. П. Давидов, М. І. Драгомиров, М. І. Дьяченко і Л. О. Кандибович, М. С. Коваль, М. І. Нещадим, В. О. Огнєв, В. В. Ягупов та ін.); готовність до виховної діяльності (О. В. Бикова, С. С. Вітвицька, О. В. Волошенко, О. А. Дубасенюк, І. А. Зязюн, І. Ф. Ісаєв, С. О. Кубицький, О. Г. Мороз, Н. Г. Ничкало, В. А. Семиченко, С. О. Сисоєва, В. О. Сластьонін і О. І. Міщенко, О. І. Щербаков та ін.).

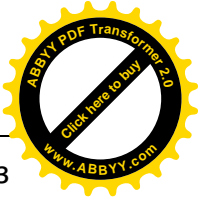
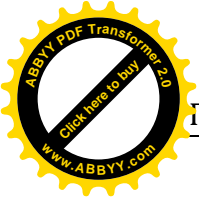
Мета статті – визначити характеристики та провідні напрями організації виховної діяльності з військовослужбовцями строкової служби.

Виклад основного матеріалу. Виховання військовослужбовців строкової служби, на нашу думку, відбувається з недостатньою ефективністю, немає відповідальності за результати виховної діяльності з боку офіцерського складу військових підрозділів. *Мета* виховання у військовому підрозділі варіюється залежно від об'єкта виховного впливу – офіцерського складу, сержантського, військовослужбовців-контрактників, військовослужбовців строкової служби. Щодо останніх, то мета виховної діяльності реалізується у межах виконання таких *завдань*: формування готовності до захисту Вітчизни, вірності військовій присязі, здатності до безумовного виконання наказів командира; формування гордості за статус військовослужбовця, високої дисциплінованості, особистої відповідальності за розвиток військово-професійних умінь; розвиток здатності до переборення труднощів військової служби, освоєння військової спеціальності; формування поважливого ставлення до своїх командирів і військового співтовариства [6, 8].

У мирний час до лав Української Армії призиваються придатні до служби за станом здоров'я і віком громадяни, яким до дня відправки у військові частини виповнилося 18 років. Саме цей вік вважається одним із надзвичайно складних і відповідальних у плані становлення особистості у процесі набуття молодого особою соціального та професійного досвіду, адаптації та входження її в суспільні життя. Призов молоді людини до лав Збройних Сил – докорінна зміна для неї звичайного середовища, порядку існування, відірваність від родини та близьких.

Молода людина, потрапляючи у військо, півтора року перебуває у вакуумі, ізоляції від зовнішнього світу, зазнає впливу як позитивних, так і негативних чинників, що супроводжується великими фізичними та моральними навантаженнями. Основою виховної діяльності у середовищі військовослужбовців строкової служби є військовий колектив.

Головні *проблеми організації* виховного процесу з військовослужбовцями строкової служби відповідають загальним проблемам реформування Збройних Сил в Україні: трансформації змісту військової служби і труднощам її проходження; падінню престижу військової служби; необхідності демократизації військової сфери; незацікавленості частини військовослужбовців в особистісному зростанні під час проходження служби тощо.

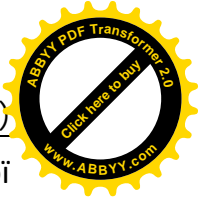
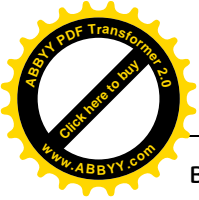

Особливу увагу на недоліки в організації виховної діяльності з військовослужбовцями строкової служби звертає «Концепція виховної роботи у Збройних Силах та інших військових формуваннях України», де вказано, що у виховній роботі серед військовослужбовців є серйозні недоліки: відсутність єдиної системи поглядів на завдання, напрями та порядок управління духовними процесами; недосконалість нормативно-правової бази військово-гуманітарної діяльності; невизначеність меж повноважень і відповідальності органів виховної роботи; нагальна потреба розвитку кадрового, інтелектуального, технічного, науково-аналітичного потенціалу органів виховної роботи, підвищення їх престижу, авторитету і статусу [7]. Найбільш суттєвою проблемою виховання у сучасному військовому середовищі, безперечно, залишаються нестатутні відносини, куди відносять непокору, зловживання владою, образи, насильство, «дідівщину», притиснення прав і честі представників етнічних і сексуальних меншин та інші негативні явища у військовому колективі [5]. На зростання рівня нестатутних відносин у військовому колективі впливають такі головні чинники: стійкі традиції, пов'язані з цим негативним явищем, у тому числі традиції його замовчування; чітка градація по строку служби, що автоматично розділяє військовослужбовців строкової служби на певні вікові категорії; безкарність нестатутних відносин у переважній більшості випадків; умисне приховування командирами наявності нестатутних відносин; комплектування сержантського складу військових колективів колишніми військовослужбовцями строкової служби; небажання частини офіцерського складу займатися виховною діяльністю поза межами службових обов'язків [3].

У Збройних Силах на сьогодні існує також проблема самогубств. У військовому середовищі відбуваються події, які почасти можуть ініціювати суїцидальні роздуми і навіть спроби суїциду. Це можуть бути навчальні тривоги, марші, навчання, інші навчальні бойові завдання, пов'язані з раптовою напругою фізичних і духовних сил. Деякі військовослужбовці в таких випадках особливо гостро відчувають свою професійну невідповідність, слабкість, безвихідь. Вони приховують свої почуття від товаришів по службі, соромляться попросити в них підтримки, замикаються в собі, шукають спроби відволікатися від своїх думок і переживань.

Аналіз категорії «військовослужбовець строкової служби» та головних проблем, які виникають під час організації виховного процесу у середовищі військовослужбовців строкової служби, дає нам можливість визначити військовий підрозділ як *виховне середовище*, що є системою виховних впливів на військовослужбовця. Як відомо, виховне середовище – це сукупність оточуючих людину обставин, які є соціально-ціннісними і можуть бути визначені як такі, що впливають на особистісний розвиток і соціалізацію [9, 28].

Зміст виховання військовослужбовців строкової служби визначається військовою присягою, де в концентрованому вигляді викладено ідеал виховання

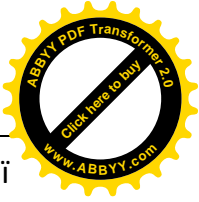

військовослужбовця. Існують різні підходи до класифікації *напрямів* виховної діяльності, характерних для військовослужбовців. Загальноприйнятним є підхід, коли в організації виховної діяльності беруться до уваги всі відомі в педагогіці напрями виховання: розумове, моральне, статеве, виховання свідомої дисципліни, правове, екологічне, трудове, економічне, естетичне та фізичне. О. Вишневський пропонує виділяти у структурі виховної діяльності такі компоненти: моральний, національно-патріотичний, громадянський, родинний, особистісний та емоційно-вольовий [1]. При цьому вчений пов'язує вказані напрями виховання з відповідними групами цінностей.

Проте ми вважаємо, що смислове навантаження на провідні напрями виховного впливу детерміноване специфікою військовослужбовців строкової служби як соціальної групи. Тому ми погоджуємося з думкою А. В. Галімова, який вважає, що провідними напрямками виховання у середовищі військовослужбовців є військово-професійне, моральне, розумове, естетичне, фізичне й правове [2]. Ми дійшли висновку про те, що моральне виховання військовослужбовців строкової служби концентрується головним чином на проблемах виховання патріотизму, а також на проблемі запобігання конфліктам та побудові доцільних міжособистісних відносин військовослужбовців; розумове – на розвитку мислення військовослужбовця як захисника Вітчизни та навичок у нього військово-професійної діяльності; естетичне – на використанні у виховній діяльності традицій, ритуалів військово-патріотичного змісту; фізичне – на формуванні здорового способу життя та фізичному розвитку військовослужбовця відповідно до роду військ; правове – на вихованні поважного ставлення до законів, норм, правил співжиття у військовому колективі. Спираючись на таке окреслення системи виховання у військовому підрозділі, ми будемо аналізувати головні напрями виховного впливу на військовослужбовців строкової служби.

Військово-професійне та розумове виховання військовослужбовців строкової служби насамперед пов'язане з прагненням до розвитку розумових здібностей з боку військовослужбовців, до набуття нових військово-професійних знань і вмінь, до встановлення доцільної військово-професійної взаємодії з іншими військовослужбовцями. Для здійснення військово-професійного та розумового виховання необхідно розвивати пізнавальні інтереси та мотиви пізнавальної діяльності [10]. Розумове виховання військовослужбовців строкової служби детермінується специфікою військового підрозділу і відбувається в навчальних підрозділах або під час практичної роботи безпосередньо у військових частинах.

Головними завданнями військово-професійного та розумового виховання військовослужбовців строкової служби є: створення умов і мотивації до зростання професіоналізму військовослужбовців строкової служби; моделювання реальних умов для ведення бойових дій у процесі навчально-пізнавальної діяльності; підтримання суворого статутного порядку в організації

служби військ, побуту й щоденної діяльності військовослужбовців строкової служби; забезпечення особистого прикладу офіцерів у зростанні військового професіоналізму [6, 11].

Виходячи із завдань *морального виховання* військовослужбовців строкової служби, підтримуємо позицію І. А. Зимньої, яка запропонувала базові стратегії виховання залежно від панівних моральних цінностей. Якщо йдеться про збереження актуально існуючих цінностей, то маємо справу зі стратегією збереження; якщо ж ідеться про змінні цінності, то реалізується стратегія зміни. У випадку, коли відбувається неприйняття цінностей суспільством чи їх суперечливість до ментальності народу, йдеться про стратегію попередження; цінності у процесі їх розвитку передбачають реалізацію стратегії розвитку виховного впливу [4, 68].

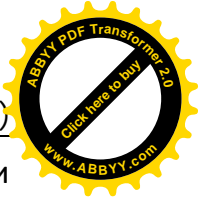
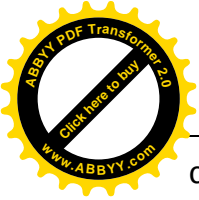
Відповідно до визначених нами напрямів виховання військовослужбовців строкової служби ми визначаємо головною метою морального виховання формування у військовослужбовців здатності виконувати свій обов'язок захисника Вітчизни. У зв'язку з цим моральне виховання має бути спрямоване на формування стійких патріотичних почуттів, усвідомлення значущості військової служби, розвиток стійких моральних почуттів тощо. Для реалізації завдань морального виховання важливе значення мають військово-патріотичні традиції, обряди та ритуали, які активно розвиваються в Збройних Силах і є компонентом виховної системи. Традиції як соціально-психологічні явища виконують об'єднувальну функцію для всього військового колективу, а їх сукупність лежить в основі внутрішньоколективної соціально-психологічної атмосфери, яка стає основою виховуючого середовища військового підрозділу. Провідними бойовими традиціями Збройних Сил є:

- відданість своїй Батьківщині і готовність захищати її;
- непримиренність до ворогів своєї Вітчизни;
- вірність військовому обов'язку, військовій присязі, самовідданість і героїзм у бойових діях;
- вірність своїй військовій частині, її прапоріві;
- постійне прагнення до самовдосконалення в бойовій майстерності, зростання рівня військово-професійних знань, рух до зростання бойової готовності, порядок й організованість;
- почуття військового співтовариства, колективізм, повага до військовослужбовців, командирів і захист їх у бою.

Особливе значення в контексті проблеми нашого дослідження ці традиції мають у зв'язку з тим, що вони виховуються за допомогою власного прикладу офіцерського складу і є дієвим інструментом виховної діяльності.

Моральне виховання військовослужбовців строкової служби може бути реалізоване у двох головних напрямках:

1. Формування світогляду військовослужбовців та вплив на їх мораль і

свідомість. У цьому напрямі формуються переконання, норми, принципи регулювання поведінки військовослужбовців.

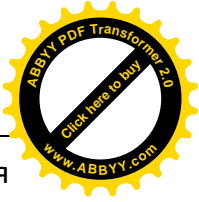
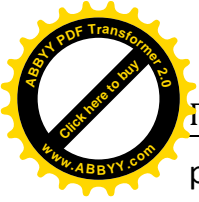
2. Формування відповідних моральних якостей військовослужбовця та військового колективу загалом.

Реалізація завдань морального виховання у зазначених двох напрямках дає можливість забезпечити:

- вивчення, оцінку й прогнозування стану моральності особового складу під час підготовки і несення служби;
- досягнення високої морально-психологічної стійкості особового складу і готовності до виконання завдань служби військ;
- сумісність та бойову злагодженість варт, нарядів, бойових змін;
- підвищення пильності та бойової готовності;
- підтримання у військовослужбовців упевненості у своїх силах, надійності своєї зброї та бойової техніки;
- оперативне роз'яснення наказів командирів (начальників) та мобілізацію особового складу на їх виконання;
- сприяння підвищенню активності у процесі виконання поставлених завдань несення гарнізонної, вартової та внутрішньої служби;
- безперервне суспільно-політичне та бойове інформування;
- попередження виникнення негативних моральних явищ у військовослужбовців та у військових колективах;
- зміцнення військової дисципліни, точне виконання вимог статутів та законів, наказів командирів та начальників;
- відновлення моральних, психічних і фізичних сил військовослужбовців;
- створення умов для підтримання здорової моральної атмосфери у вартах, організації відпочинку та дозвілля тих, хто залучається до несення служби, тощо.

Фізичне виховання військовослужбовців строкової служби несе значне виховне навантаження, оскільки під час занять з фізичної підготовки військовослужбовці розвивають свої навички здорового способу життя, запобігають розвитку шкідливих звичок, зміцнюють своє здоров'я. Наукові дослідження свідчать про те, що близько третини військовослужбовців строкової служби мають низький рівень загальної фізичної підготовки [8].

Правове виховання військовослужбовців має на меті формування у них свідомої дисципліни, поваги до норм права і правопорядку за допомогою таких методів і прийомів: поширення сучасних ідей і знань про право; засвоєння правової інформації; пропаганда вітчизняних наукових досягнень у галузі права; інформування про вимоги Президента й уряду країни щодо зміцнення законності й правопорядку; роз'яснення законодавства України про Збройні Сили; роз'яснення військовослужбовцям головних чинників правопорушень та умов їх здійснення;

розповсюдження позитивного досвіду інших офіцерів щодо попередження порушень законності у середовищі військовослужбовців строкової служби.

Висновки. Здійснений аналіз виховної діяльності з військовослужбовцями строкової служби дає можливість сформулювати певні *умови ефективності організації виховної діяльності з військовослужбовцями строкової служби*, а саме:

1) наявність державницьких підходів до виховної діяльності, що ґрунтуються на закріпленні у Збройних Силах традицій національного виховання, патріотичних цінностей;

2) поєднання зусиль різних соціальних інститутів (ЗМІ, громадські організації, система освіти) задля патріотичного виховання військовослужбовців строкової служби;

3) відповідне вимогам сучасності кадрове, фінансове й матеріально-технічне забезпечення виховної діяльності з військовослужбовцями строкової служби;

4) удосконалення процесу формування готовності майбутніх офіцерів до організації виховної діяльності з військовослужбовцями строкової служби;

5) оптимізація організаційної структури суб'єктів виховної діяльності, уточнення функціонального навантаження на них;

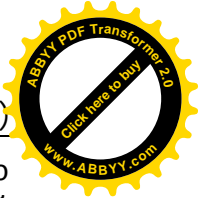
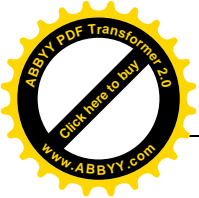
6) зростання особистої відповідальності офіцерського складу за результати виховної діяльності з військовослужбовцями строкової служби.

Таким чином, військовослужбовець строкової служби як об'єкт і суб'єкт виховної діяльності має притаманні йому соціальні, соціокультурні, психологічні, військово-професійні характеристики, які й визначають специфіку організації виховного процесу з військовослужбовцями.

Перспективи подальших досліджень пов'язані з визначенням базових педагогічних умов для формування готовності майбутніх офіцерів до організації виховної діяльності з військовослужбовцями строкової служби.

ЛІТЕРАТУРА

1. Вишневський О. І. На тернистому шляху до себе / О. І. Вишневський // Рідна школа. – 1995. – № 5. – С. 12.
2. Галімов А. В. Теоретико-методичні засади підготовки майбутніх офіцерів-прикордонників до виховної роботи з особовим складом : автореф. дис. на здобуття наукового ступеня доктора пед. наук : спец. 13.00.04 «Теорія і методика професійної освіти» / А. В. Галімов ; Терноп. нац. пед. ун-т ім. В. Гнатюка. – Т., 2005. – 40 с.
3. Дерюгин Ю. И. «Дедовщина»: социально-психологический анализ явления / Ю. И. Дерюгин // Психологический журнал. – 1990. – № 1. – С. 109.
4. Зимняя И. А. Стратегия воспитания: возможности и реальность / И. А. Зимняя // Знание. Понимание. Умение. – 2006. – № 1. – С. 67–74.
5. Зуев Ю. П. Уставные взаимоотношения: как они формируются / Ю. П. Зуев. – М. : Воениздат, 1986. – 124 с.
6. Калюжный А. С. Концептуальные основы совершенствования системы воспитания военнослужащих : учеб. пособ. / А. С. Калюжный. – Н. Новгород : НГТУ, 2004. – 27 с.
7. Концепція виховної роботи у Збройних Силах та інших військових формуваннях України – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=981%2F98.

8. Петрачков О. В. Аналіз взаємозв'язку між фізичною та професійною підготовленістю у військовослужбовців за контрактом різних військових спеціальностей / О. В. Петрачков // Теорія і методика фізичного виховання і спорту: наук.-теоретичний журнал. – 2007. – № 4. – С. 67–69.

9. Щуркова Н. Е. Практикум по педагогической технологии / Н. Е. Щуркова. – М. : Пед. общество России, 1998. – 234 с.

10. Atkinson I.W. Introduction to Motivation / Atkinson I.W., Birch D. – New York, Cincinnati, Toronto, London, Melbourne, 1978. – 314 p.

РЕЗЮМЕ

Ю. Г. Корнейчук. Военнослужащие срочной службы как объект воспитательного влияния в военном подразделении.

В статье рассмотрены основные характеристики военнослужащих как объекта воспитательного влияния в военном подразделении. Совершен анализ главных проблем, которые возникают у офицеров-воспитателей в процессе организации воспитательной деятельности с военнослужащими срочной службы. Установлены основные направления воспитательной деятельности в военном коллективе.

Ключевые слова: военнослужащие, воспитательное влияние, воспитательная деятельность, срочная служба, военный коллектив.

SUMMARY

Y. Korniychuk. Active military servicemen as the object of educational influence in military detachment.

The article considers main characteristics of servicemen as the educational object in the military detachment. It analyses main problems of the officer-educator in the process of educational work with servicemen. Main directions of educational work in the military body are established.

Key words: servicemen, educational influence, educational activity, military service, military body.

УДК 0014:615.89

В. В. Куйбіда

ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький
державний педагогічний університет
імені Григорія Сковороди»

НАРОДНА МЕДИЧНА ТЕРМІНОЛОГІЯ ТА ЇЇ КЛАСИФІКАЦІЯ

У статті розглянута народна медична лексика в таких аспектах: народні назви органів і частин тіла, назви, які характеризують особливості внутрішньої та зовнішньої будови людини, або в контексті народної анатомії; народні назви нормальних фізіологічних та психічних процесів, як складову народної фізіології та психології; народні назви на позначення порушення здоров'я, хворобливі стани і власне хвороби.

Ключові слова: народні медичні терміни, класифікація термінів, назви органів, частин тіла, фізіологічних процесів, порушень здоров'я, хвороб.

Постановка проблеми. Медичні народні терміни відносять до найдавніших фахових термінологій. Сучасна медична лексика виросла на основі народної і увібрала в себе частину народних термінів. До народної медичної терміносистеми відносять розмовні діалектні, просторічні назви та терміни з яскраво вираженим народним характером, які функціонують у фаховій літературі.